

Wojciech Siciński

Wstęp

Introduction

Stanowisko 2 w Łękach Majątku, pow. Kutno odkryte zostało podczas badań powierzchniowych przeprowadzonych w 1999 roku w ramach wstępnych prac przygotowawczych przed budową autostrady A-1. Badania powierzchniowe i późniejsze sondażowe wykonała dr Małgorzata Rybicka oraz mgr Krzysztof Gowin. Założono wówczas trzy wykopy sondażowe o wymiarach 10×1,5m każdy, w których odkryto materiał krzemienisty z epoki kamienia oraz ułamki ceramiki kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich i z okresu wczesnego średniowiecza. Stanowisko funkcjonalnie zostało określone jako osada. W jednym z licznych w tym rejonie rowów melioracyjnych, znajdujących się nieco na południe od omawianego stanowiska, w 2005 roku przypadkowo odkryto na przestrzeni kilku metrów przepalone kości ludzkie oraz fragmenty ceramiki. Odkrycia tego dokonali pracownicy ekspedycji archeologicznej Akademii Humanistycznej w Pułtusku, którzy prowadzili ratownicze badania wykopaliskowe na trasie autostrady A-1 na sąsiednim stanowisku 1 w Łękach Majątku. Pozyskany z tego miejsca materiał zabytkowy wskazywał, że natrafiono na częściowo zniszczone przez rów melioracyjny cmentarzysko warstwowe ludności kultury przeworskiej.

Stanowiska 2 i 2A w Łękach Majątku położone są przy północnej krawędzi Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej, w obrębie doliny rzeki Bzury, w pobliżu współczesnego uregulowanego koryta rzeki. Znajdują się na niewielkim stoku dolinki denudacyjnej schodzącym łagodnie na południe i południowy wschód w kierunku rzeki (ryc. 1). W podziale fizycznogeograficznym obszar stanowiska znajduje się w północno-zachodniej części Równiny Łowicko-Błońskiej przy południowej granicy Równiny Kutnowskiej (J. Kondracki 2002)¹.

Ratownicze badania wykopaliskowe, na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad przeprowadziła Fundacja Badań Archeologicznych Imienia Profesora Konrada Jażdżewskiego w terminie od 18 lipca do 26 września 2008 roku. Bezpośrednio pracami wykopaliskowymi na stanowisku kierowała mgr Anna Wybrzak. Przed przystąpieniem do badań

¹ Bliższe informacje na temat położenia, geomorfologii i litologii stanowiska znajdują się w rozdziale P. Kittel, A. Budek, Wyniki badań geoarcheologicznych profili litologicznych na stanowisku archeologicznym Łęki Majątek stan. 2 i 2A, pow. Kutno, woj. łódzkie, w niniejszym tomie.

Site 2 at Łęki Majątek, district of Kutno was discovered during an archaeological survey conducted in 1999 as part of initial preparation works, prior to the building of motorway A-1. Surface surveys and subsequent ground reconnaissance works were carried out by Małgorzata Rybicka PhD and Krzysztof Gowin M.A. Three reconnaissance trenches were dug, 10×1.5m each, which contained flint artefacts from the Bronze Age and pottery sherds of the Przeworsk culture from the Roman Iron Age and the early Middle Ages. It has been determined that the site is a settlement. In 2005 charred human bones and pottery fragments were accidentally found in one of the numerous drainage ditches, situated south of the site in question. They were scattered over an area of several metres. The discovery was made by the employees of the Pułtusk Academy of Humanities, who conducted rescue excavations along the route of the motorway A-1 at site 1 at Łęki Majątek. The obtained artefacts indicate that these are traces of a layered cemetery of the Przeworsk culture community, partly damaged by the drainage ditch.

Sites 2 and 2A at Łęki Majątek are situated on the northern edge of the Warsaw-Berlin urstromtal, in the area of the Bzura river valley, next to the currently regulated river channel. They are located on a small slope of a denudation valley, gently descending towards the river in the direction of south and south-east (fig. 1). According to the physical-geographical division, the area of the site is situated in the north-western part of the Łowicz-Błonie Plain next to the southern border of the Kutno Plain (J. Kondracki 2002)¹.

Rescue excavations, commissioned by the General Directorate for National Roads and Highways, were carried out by Professor Konrad Jażdżewski Foundation of Archaeological Research between 18th July and 26th September 2008. The works at the site were supervised by Anna Wybrzak M.A. Prior to the excavations, the site was

¹ More information about the location, geomorphology and lithology of the site can be found in the chapter by P. Kittel and A. Budek. The results of research of geoarchaeological lithological cross-sections at the site Łęki Majątek, site 2 and 2a, district of Kutno, province of Łódź can be found in the current volume.

terenowych wprowadzono podział stanowiska na dwie części: osadę – stanowisko 2 obejmującą północną jego część i cmentarzysko – stanowisko 2A zajmujące południową strefę. W trakcie prac wykopaliskowych okazało się, że obie strefy się przenikają, dlatego też w niniejszym opracowaniu wprowadzono podział stanowiska na osadę i część sepulkralną bez względu na położenie poszczególnych obiektów. Dodatkowo ma to jeszcze uzasadnienie zróżnicowaniem chronologicznym w obrębie materiałów kultury przeworskiej. Prowadzono je szerokopłaszczyznowymi wykopami, których wytyczono 16 (11 na osadzie na stanowisku 2 i 5 na cmentarzysku na stanowisku 2A). W sumie przebadano obszar o powierzchni 137,4 ara, z czego na stanowisku 2A około 20 arów. Szerokość pasa autostrady na linii wschód – zachód wynosiła na stanowisku 2 od 90 do 130m, natomiast na stanowisku 2A została ograniczona do 50m. Odhumusowanie poszczególnych wykopów na stanowisku 2 wykonano sprzętem mechanicznym, dalszą eksplorację arów prowadzono ręcznie. W sposób szczególny potraktowano stanowisko 2A, którego eksplorację w całości przeprowadzono wyłącznie ręcznie.

Na przebadanym obszarze odkryto łącznie 123 obiekty archeologiczne, z czego 89 na osadzie i 34 na cmentarzysku. Na stanowisku 2 materiał zabytkowy, głównie ceramiczny, należący do kultury pomorsko – kloszowej odkryto w 11 obiektach, natomiast kultury przeworskiej w 26 obiektach o charakterze osadowym oraz w jednym o charakterze sepulkralnym. Natomiast na stanowisku 2A materiał zabytkowy stwierdzono tylko w dwóch obiektach osadniczych, jamie zasobowej nr 17 i w obiekcie 29 roszarni z pochówkiem jamowym oraz na „cmentarzysku warstwowym”. Z kilku obiektów gospodarczo – produkcyjnych otrzymano daty dendrologiczne wskazujące na okres ich użytkowania w młodszym – późnym okresie wpływów rzymskich. Ponadto jeden obiekt tego rodzaju został wydatowany dendrologicznie na okres wczesnego średniowiecza. Badania wykopaliskowe nie zostały zakończone w zaplanowanych pierwotnie ramach. Już w trakcie zaawansowanych prac terenowych przeprojektowany został przebieg planowanej autostrady, co wymusiło konieczność przedwczesnego zakończenia badań. Nowy planowany przebieg autostrady został przesunięty kilkaset metrów na zachód, a prace ba-

divided into two parts: the settlement – site 2, which encompassed its northern part, and the cemetery – site 2A, covering the southern zone. The excavations have revealed that both zones overlap. Consequently, in the current study the division has been made into the settlement and the sepulchral part, regardless of the location of the particular features. The division is additionally justified by the chronological diversity of the Przeworsk culture material. The excavations were conducted with the use of 16 wide trenches (11 at the settlement – site 2, and 5 at the cemetery – site 2A). The total area of 137.4 ares has been excavated. Site 2A covered 20 ares. The section of the motorway along the line E-W at site 2 was between 90 and 130m wide, whereas at site 2A – 50m wide. Removing the humus in particular trenches at site 2 was performed by means of mechanical equipment. Further excavations were conducted manually.

The excavated area has yielded 123 archaeological features, 89 at the settlement and 34 at the cemetery. At site 2, artefacts from the Pomeranian culture (mainly pottery) have been unearthed in 11 features. Artefacts from the Przeworsk culture have been found in 26 features of settlement character and in one sepulchral feature. At site 2A artefacts have been found only in two settlement features – storage pit no 17 and feature no 29 – a rettery with a pit grave. They were also present at the layer cemetery. Several features of utility-production character have yielded dendrological data, which indicate the time of their use in the younger Late Roman Iron Age. One feature of this type was additionally dendrologically dated to the early Middle Ages. The excavations were not completed within the time limit. The advanced works were prematurely interrupted due to the changes to the route of the planned motorway. The new motorway route was shifted several hundred metres westwards, and the works were later resumed by a different archaeological firm.

The movable material obtained during the excavations is quite diversified. It includes artefacts from the Trzciniec culture,

dawcze kilka lat później prowadziła inna firma archeologiczna.

Pozyskany w trakcie badań ruchomy materiał zabytkowy jest dość zróżnicowany chronologicznie. Należy tu wymienić w pierwszej kolejności kulturę trzciniecką, która jest reprezentowana przez 67 ułamków ceramiki i być może kilkanaście przedmiotów krzemiennych oraz szpilę brązową, pastorałowatą. Najliczniejszy jest związany z kulturą pomorsko – kloszową, który obejmuje 2117 ułamków naczyń, głównie silnie rozdrobnionych. Nieco mniejszą grupę natomiast stanowi materiał zabytkowy kultury przeworskiej, który na stanowisku 2 odkryto w liczbie 1349 ułamków ceramiki lepionej ręcznie i 8 fragmentów toczonych na kole garncarskim, a także paciorek szklany, osełkę z piaskowca oraz denar Tytusa, syna Wespazjana. Natomiast z obiektu 14 na stanowisku 2 i obiektu 29 oraz cmentarzyska warstwowego na stanowisku 2A pochodzi łącznie 10 873 fragmentów ceramiki, w tym 3 537 ułamków toczonych na kole, 134 fragmenty naczyń *terra sigillata*, fragment zapinki ze stopu miedzi, aż 44 fragmenty grzebieni, 7 fragmentów trzonów szpil oraz dwie inne ozdoby kościane lub wykonane z poroża, 5 paciorków z różnych surowców, fragmenty naczyń szklanych, kościane narzędzie do obróbki skór oraz przeszliki gliniane. Zbiór ten uzupełniają kości zwierzęce pochodzenia pokonsumpcyjnego oraz przepalone kości ludzkie. Stanowiska te znane są już ze wstępnego sprawozdania z badań ratowniczych (R. Brzejszczak, A. Wybrzak 2012, s. 109 – 121). Poniżej zostaną zaprezentowane i omówione w kolejności chronologicznej pozyskane w trakcie badań wykopaliskowych materiały zabytkowe. Monografię stanowiska uzupełniają dodatkowe opracowania w postaci wyników badań geoarcheologicznych profili litologicznych w Łękach Majątku, analizy ceramiki *terra sigillata*, analizy antropologicznej przepalonego materiału kostnego z cmentarzyska warstwowego i pozostałych obiektów sepulkralnych, zwierzęcych szczątków kostnych, badań archeobotanicznych makroszczątków, analiz dendrochronologicznych prób drewna oraz wyników prospekcji lotniczej w rejonie stanowiska 2 i 2A w Łękach Majątku.

represented by 67 pottery sherds, possibly over a dozen flint objects, and a bronze crosier-shaped pin. The most numerous artefacts come from the Pomeranian culture, with 2117 vessel sherds, most of which are heavily fragmented. A slightly less abundant group comes from the Przeworsk culture. At site 2 it was represented by 1349 sherds of hand-made pottery and 8 fragments thrown on the wheel, as well as a glass bead, a whetstone made of sandstone and a denarius from the times of Titus Flavius Vespasianus. Features 14 and 29 from site 2 and the layer cemetery from site 2A have yielded the total of 10 873 pottery fragments, including 3 537 sherds thrown on the wheel, 134 fragments of *terra sigillata* vessels, fragment of a pin made of copper alloy, 44 fragments of combs, 7 fragments of pin shafts, 2 bone or antler decorative objects, 5 beads made of various raw material, fragments of glass vessels, a bone tool for hide processing and clay spindle whorls. The assemblage is supplemented by animal bones of post-consumption origin and charred human bones. The sites are known from a preliminary report from rescue excavations (R. Brzejszczak, A. Wybrzak 2012, pp. 109 – 121). The current work includes a chronological study of artefacts obtained during the excavations. The monographic study of the site is supplemented by additional research, i.e. the results of geoarchaeological research of lithological cross-sections at Łęki Majątek, the analysis of *terra sigillata* pottery, the anthropological analysis of the charred osseous material from the layer cemetery and other sepulchral features, animal osseous remains, archaeobotanical research of macroremains, dendrochronological analysis of wood samples and the results of the aerial prospection in the region of sites 2 and 2A at Łęki Majątek.

